VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERI

OKV/1198/10/2025
OKV/1351/10/2025
OKV/1772/10/2025
OKV/2409/10/2025
OKV/2411/10/2025
OKV/2666/10/2025

KANTELUT

Oikeuskanslerinvirastoon on 23.5.2025–4.11.2025 saapunut kuusi kantelua, joissa kantelijat arvostelevat hallitusta ja ministeriöitä siitä, että ne Israelin ajankohtaisesta tilanteesta huolimatta jatkavat aseiden ja kaksikäyttötuotteiden vientiä sinne. Kanteluiden mukaan Suomesta olisi viety Israeliin teknologiaa, jolla voi olla suoraa tai epäsuoraa käyttöä meneillään olevassa aseellisessa konfliktissa. Kanteluiden mukaan osa teknologiasta olisi toimitettu suoraan Israelin puolustusministeriölle. Kantelijat pyytävät, että oikeuskansleri tutkii, ovatko Suomen hallitus tai viranomaiset laiminlyöneet velvollisuutensa estää kansanmurha tai toimineet muutoin kansainvälisen oikeuden ja Suomen perustuslain vastaisesti.

KÄSITTELYRATKAISU

Mainitut, samaa asiaa koskevat kirjoitukset käsitellään yhdessä.

Tässä ne käsitellään ja ratkaistaan aseiden ja kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevina kanteluina. Ne oikeuskanslerinvirastossa olevat muut kantelut, jotka koskevat Suomen toimia Palestiinan tunnustamisessa ja valtion tunnustamisessa noudatettavaa menettelyä, käsitellään erikseen.

SELVITYS

Asiasta on pyydetty selvitys puolustusministeriöltä ja ulkoministeriöltä.

Ministeriöitä pyydettiin erityisesti selostamaan sitä, miten ne arvioivat noudattaneensa aseiden ja kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevia säännöksiä. Ministeriöitä pyydettiin myös toimittamaan

selvitys kaikista puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden vientiluvista, jotka ne ovat myöntäneet Israeliin vuosina 2023–2025. Lisäksi ministeriöitä pyydettiin selvittämään, ovatko tuotteet, joille luvat on myönnetty, viety Israeliin. Ministeriöitä pyydettiin myös selvittämään, miten ne ovat valvoneet lupaehtojen täyttymistä lupien myöntämisen jälkeen.

Puolustusministeriön selvitys

Puolustusministeriö esittää 11.9.2025 toimittamassaan selvityksessä, että Suomi toimii puolustustarvikkeiden viennissä kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten sekä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Keskeisisä ovat laki puolustustarvikkeiden viennistä ja valtioneuvoston asetus puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lupaharkinnan yleisistä edellytyksistä. Lähtökohtana on, että lupa myönnetään, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä vaaranna Suomen turvallisuutta (laki puolustustarvikkeiden viennistä 9 § 1 momentti). Lupaasioita valmistelee puolustusministeriön asettama poikkihallinnollinen maastavientiasioiden työryhmä, jossa ulko- ja turvallisuuspoliittisesta arviosta vastaa ulkoministeriö (laki puolustustarvikkeiden viennistä 21 §). Lupaharkinta perustuu tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan (laki puolustustarvikkeiden viennistä 9 § 2 momentti). Harkinnassa otetaan huomioon Euroopan unionin vuonna 2008 hyväksytty yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvonnasta (2008/944/YUTP) sekä 24.12.2014 voimaan tullut asekauppasopimus (Arms Trade Treaty, ATT). Mahdolliset Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston tai Euroopan unionin asevientikiellot ja muut pakotteet ovat viennin ehdoton este.

Puolustusministeriön mukaan Euroopan unionin neuvoston yhteisen kannan mukaisesti lupia myönnettäessä arvioidaan määrämaan sisäistä tilannetta ja sen kansallista turvallisuutta sekä alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta. Samoin arvioidaan määrämaan sitoutumista kansainvälisten sitoumusten ja kansainvälisen oikeuden noudattamiseen sekä otetaan huomioon kohdemaan ihmisoikeustilanne. Arvio kattaa myös mahdollisen epätoivotun jälleenvientiriskin.

Puolustusministeriön selvityksessä kerrotaan, että tapauskohtaisessa kokonaisharkinnassa huomioidaan taloudelliset ja huoltovarmuuteen liittyvät tekijät, mutta ne eivät saa vaikuttaa EU:n yhteisen kannan perusteiden soveltamiseen. EU-maat konsultoivat toisiaan ja ottavat huomioon toistensa päätökset.

Loppukäytön valvonnan osalta puolustusministeriö selvittää, että luvan myöntämistä harkittaessa on välttämätöntä tietää, missä maassa ja kenen toimesta vietävä, siirrettävä, kauttakuljetettava tai välitettävä puolustustarvike on tarkoitettu lopullisesti käytettäväksi. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 15 §:n nojalla ministeriö voi velvoittaa hakijaa toimittamaan loppukäyttäjän allekirjoittaman loppukäyttäjätodistuksen. Loppukäyttäjätodistuksella vastaanottaja sitoutuu siihen, että se ei vie tai edelleen luovuta kyseisiä puolustustarvikkeita ilman Suomen

valtion lupaa. Käytännössä ministeriö edellyttää loppukäyttäjätodistuksen toimittamista aina ennen kuin lupa myönnetään. Poikkeuksia ovat ainoastaan tilanteet, joissa loppukäyttäjätodistuksen pyytäminen ei ole tarkoituksenmukaista. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi viallisten tuotteiden palautukset alkuperäiselle valmistajalle tai väliaikaiset viennit esittelykäyttöön, jolloin tuotteen hallintaoikeus säilyy viejällä.

Puolustusministeriön mukaan, jos lupahakemuksen kohteena oleva tavara on tarkoitettu käytettäväksi vain toisen tuotteen komponenttina, loppukäyttäjänä pidetään sitä, jonka oman tuotteen valmistuksessa tavaraa käytetään. Tällöin ministeriö voi pyytää vastaanottajalta todistusta käytöstä omassa tuotannossa (laki puolustustarvikkeiden viennistä 15 § 2 momentti). Keskeinen ero loppukäyttäjätodistukseen verrattuna on, että todistus käytössä omasta tuotannosta ei sisällä jälleenvientiehtoa. Komponentin jälleenvienti osana muuta järjestelmää tapahtuu kolmannen maan vientivalvonnan alaisuudessa, eikä se vaadi Suomen valtion lupaa.

Luvan peruuttamisen osalta puolustusministeriön mainitsee, että lupa voidaan peruuttaa puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 17 §:n mukaisesti perusteilla, jotka ovat 1) lupaehtoja on olennaisesti rikottu; 2) lupaa haettaessa on tahallaan annettu harhaanjohtavia tietoja; 3) luvan myöntämisen yleiset edellytykset tai olosuhteet, joiden perusteella lupa on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet; 4) luvan peruuttamiseen harkitaan olevan muu näihin rinnastettava painava syy. Lupa voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi. Luvan peruuttamispäätöksen tekee luvan myöntäjä eli valtioneuvoston yleisistunto tai puolustusministeriö. Hallituksen esityksen (HE 93/2011 vp) mukaan luvan peruuttamisen ehtona oleva muu painava syy voi olla esimerkiksi Suomen turvallisuusetuihin tai yleiseen järjestykseen liittyvä syy. Painava syy on myös esimerkiksi YK:n tai Euroopan unionin asettama asevientikielto luvan kohdemaahan taikka Euroopan unionin sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden vienneistä antamassa yhteisessä kannassa mahdollisesti tapahtuvat muutokset.

Luvan peruuttaminen olisi puolustusministeriön mukaan tarpeen vastaanottajamaan tilanteen muuttuessa perustavanlaatuisesti, mikä voi johtaa luvalla vietävien tai välitettyjen puolustustarvikkeiden käyttämiseen ihmisoikeusloukkauksissa tai hyökkäyksellisessä aseellisessa tai muussa vastaavassa ei hyväksyttävässä toiminnassa. Israeliin ei sen mukaan ole voimassa YK:n taikka EU:n asettamaa pakotetta, joka asettaisi ehdottoman esteen puolustustarvikkeiden viennille Israeliin. Näin ollen lupahakemukset Israeliin tarkastellaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain mukaisesti tapauskohtaisesti.

Puolustusministeriö selittää valvovansa puolustustarvikkeiden vientilupien lupaehtojen noudattamista. Yritykset ovat puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 33 §:n 1 momentin nojalla velvollisia toimittamaan puolustusministeriölle luotettavan selvityksen tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määrämaahan. Puolustusministeriö on mainitun lainkohdan nojalla edellyttänyt yrityksiä jälkikäteen toimittamaan vastaanottajan kirjallinen kuittaus siitä, että se on

vastaanottanut luvalla mainitut tuotteet. Tällä käytännöllä valvotaan sitä, että tuotteet toimitetaan ainoastaan luvalla mainitulle loppukäyttäjälle. Edelleen puolustusministeriön mukaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 33 §:n 1 momentin nojalla yritykset ovat lisäksi velvollisia antamaan puolustusministeriölle puolivuosittain selvityksen siitä, mitä puolustustarvikkeita he ovat edellisen puolen vuoden aikana vieneet, siirtäneet, kauttakuljettaneet tai välittäneet Suomesta ulkomaille. Näiden tietojen pohjalta puolustusministeriö seuraa, että lupaehtoja on noudatettu.

Puolustusministeriö kertoo koostavansa vuosittaiset julkiset puolustustarvikkeiden vientiraportit, joissa raportoidaan myönnettyjen lupien lisäksi toteutunut vienti määrämaittain. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 34 §:n nojalla puolustustarvikkeiden viennin, siirron ja kauttakuljetuksen valvonta on Tullin vastuulla. Puolustustarvikkeiden siirto- ja vientilupien vakioehdot sisältävät tiedot siitä, kuinka siirrettävät tai vietävät puolustustarvikkeet on ilmoitettava etukäteen Tullille. Näiden ilmoitusten perusteella Tulli valvoo, että vientitapahtuman tiedot vastaavat luvan tietoja mm. vastaanottajan, vietävien tuotteiden ja tuotteiden lukumäärän osalta.

Selvityksessään puolustusministeriö ilmoittaa myöntäneensä 2023–2025 Israeliin seitsemän vientilupaa. Vientiluvat on käsitelty mainitussa maastavientiasioiden työryhmässä, jossa ulkoministeriö on todennut, että vienneille ei ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Myönnetyt vientiluvat koskeneet monenlaisia tuotteita alkaen ohjelmistoista, havainnointijärjestelmistä ja komponenttilevyistä aina suojauslevyihin ja erityismaaleihin. Osa vientiluvista on edelleen voimassa, osassa määräaika on jo päättynyt. Luvituksiin on liittynyt ulko- ja turvallisuuspoliittinen harkinta, jossa on arvioitu vientiä myös Israelin mahdollisen hyödyn kannalta. Harkinnassa on vientituotekohtaisesti esitetty näkökohtia. Vientien aiheet ovat sikäli vaihtelevia, että mukana on esimerkiksi vienti, joka koski viallisia tuotteita, jotka Suomi oli ostanut tavarantoimittajalta Israelista ja jotka palautettiin korjausta varten, mutta joissa tuotteiden lopullinen käyttäjä oli Suomen puolustusvoimat. Samoin mukana on ollut vientilupia tuotteille, joita on käytetty Suomen tilaamien tuotteiden valmistukseen. Lisäksi on toimitettu luvilla toteutuneiden vientien seurantatiedot. Näiden lisäksi vuosina 2023–2025 puolustusministeriö on myöntänyt kymmenen vientilupaa etäisyysmittalaitteille, jotka asennetaan Israelissa osaksi järjestelmiä, joiden loppukäyttäjä on muualla kuin Israelissa. Nämä tuotteet on luvitettu loppukäyttäjämaan mukaan, ja niistä on saatu loppukäyttäjätodistukset loppukäyttäjämaiden viranomaisilta.

Puolustusministeriö ilmoittaa selvityksessään tehneensä myös 23.6.2025 kielteisen päätöksen tuotteiden viennistä Israeliin. Kyseinen hakemus koski teräsleikkeitä partiointiajoneuvoihin. Ulkoministeriö antoi asiassa kielteisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen arvion, jonka mukaan Israelin toimien valossa riski valmiiden tuotteiden käyttämiseen Gazassa, muilla palestiinalaisalueilla tai naapurimaiden alueilla oli olemassa. Lisäksi samassa tuoteluokassa oli voimassa muiden EU-jäsenvaltioiden tekemiä epuita eli kielteisiä päätöksiä Israeliin.

Ulkoministeriön selvitys

Ulkoministeriön 12.9.2025 toimittamassa selvityksessä tuodaan esiin, että ulkoministeriö toimii vientivalvonnassa kaksikäyttötuotteiden lupaviranomaisena ja laatii ulko- ja turvallisuuspoliittisen arvion puolustustarvikkeiden ja siviiliaseiden vientiin vastuullisille lupaviranomaisille, jotka ovat puolustusministeriö ja Poliisihallitus. Ministeriön käsityksen mukaan, että sen toiminta perustuu kansainvälisten velvoitteiden ja Suomen perustuslain noudattamiseen.

Ulkoministeriön mukaan kaksikäyttötuotteiden pääsääntöinen käyttö on siviilitarkoituksiin. Tästä syystä niitä ei voi rinnastaa puolustusmateriaaliin eikä niiden vientiä aseiden vientiin. On myös syytä huomioida, että niiden viennin sääntely perustuu eri lainsäädäntöön kuin puolustustarvikkeiden tai siviiliaseiden viennin sääntely. Kaksikäyttötuotteilla saattaa olla siviilikäytön lisäksi sotilaskäyttöä, minkä vuoksi niiden vientiä valvotaan. Kaksikäyttötuotteen määritelmä kattaa niin fyysiset tavarat kuin myös ohjelmistot, palvelut, osaamisen, tietotaidon ja muut aineettomat hyödykkeet. Niillä on korvaamaton asema muun muassa maailmanlaajuisesti käytössä olevissa siviilitietoliikenne- ja viestintäpalveluissa, tieteellisessä tutkimustoiminnassa sekä useilla korkean teknologian aloilla, joihin sisältyy myös yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaa. Kaksikäyttötuotteiden ja niihin liittyvän osaamisen joukossa on teknologisen kehityksen kärkeä, mutta myös tavanomaisia teollisuustuotteita kuten venttiilejä tai kuumuutta kestäviä kameroita.

Ulkoministeriö kertoo, että kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan tavoitteena on estää suomalaisten tuotteiden joukkotuhoaseisiin liittyvä käyttö, epätoivottu sotilaallinen käyttö tai muutoin Suomen etujen ja tavoitteiden vastainen käyttö, mikä sisältää myös ihmisoikeusnäkökulmien huomioimisen. Vientivalvonnalla pyritään myös varmistamaan ulkomaisten kaksikäyttötuotteiden saatavuus Suomessa ja suomalaisten yritysten pääsy kansainvälisille teknologiamarkkinoille. Suomen vienti on painottunut televerkkojen vientiin siviiliteleliikennettä varten. Tämä koskee myös vientejä Israeliin. Monet siviiliteleliikenteen tuotteet ovat valvonnanalaisia niihin sisältyvän myös sotilasverkoissa käytettävän viestinnän suojaamisen vuoksi. Salaus on osa televerkkoteknologiaa ja takaa sen, että perusoikeuksiin kuuluvaa yksityisyydensuojaa ei rikota. Viestintäverkot mahdollistavat esimerkiksi mielipiteen- ja sananvapauden toteutumisen.

Ulkoministeriön mukaan terminä kaksikäyttötuote on laaja. Vientilupa tarvitaan vain rajoitetulle määrälle kaksikäyttötuotteita. Niiden vientisääntely perustuu Euroopan unionin asetukseen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/821, kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta, vientivalvonta-asetus), jonka liitteessä on lueteltu kaksikäyttötuotteet, joiden vientiin EU:n tullialueen ulkopuolelle tarvitaan lupa. Sääntelyn toimeenpano, mukaan lukien lupaharkinta, tapahtuu kansallisella tasolla. Ulkoministeriö on kaksikäyttötuotteiden osalta kansallinen vientilupaviranomainen. Suomessa vientivalvonta-asetusta täydentää kansallinen laki. Nyt voimassa oleva

laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (vientivalvontalaki, 500/2024) tuli voimaan 15.9.2024, ja sillä kumottiin aiempi laki (562/1996).

Ulkoministeriö mukaan se voi myöntää vientivalvonta-asetuksen nojalla yksittäisiä vientilupia ja koontilupia. Yksittäinen vientilupa tarkoittaa yhdelle tietylle viejälle myönnettyä lupaa, joka kattaa yhden tai useamman kaksikäyttötuotteen viennin yhdelle loppukäyttäjälle tai vastaanottajalle kolmannessa maassa. Koontilupa puolestaan tarkoittaa yhdelle tietylle viejälle myönnettyä lupaa, joka voi kattaa viennin yhdelle tai useammalle määritetylle loppukäyttäjälle ja/tai yhdessä tai useammassa määritetyssä kolmannessa maassa. Koontilupien tarkoituksena on yksinkertaistaa ei-sensitiivisten tuotteiden vientiä, ja niissä ei ole rajoitusta vientitapahtumien tai vietävien tuotteiden määrän suhteen. Luvat ovat lähtökohtaisesti voimassa kaksi vuotta.

Ulkoministeriö mukaan EU:n vientivalvonta-asetus mahdollistaa lisäksi helpotetun viennin menettelyn tietyissä tapauksissa EU-maista niin kutsutun yleisluvan puitteissa. Vientivalvonta-asetuksen liitteessä II on lueteltu ehdot ja edellytykset, joiden rajoissa EU-alueen viejät voivat viedä kaksikäyttötuotteita yleisluvalla. Sen käytöstä tulee tehdä ilmoitus ministeriöön, mutta etukäteistä lupaa ei tarvita. Sama ilmoitusmenettely on voimassa kaikissa EU-maissa.

Ulkoministeriön on tuonut esiin, että kaksikäyttötuotteiden viennin luvanvaraisuus rajoittaa perustuslain 18 §:ssä taattua elinkeinovapautta. Näin ollen lähtökohtana pidetään luvan myöntämistä, ellei sen epäämiselle ole lakiperustaista estettä. Ministeriön harkinta lupa-asioissa perustuu EU:n vientivalvonta-asetuksen 15 artiklaan ja vientivalvontalain 10 §:ään (aiemmin lain 4 a §), joiden nojalla kukin vientilupahakemus ratkaistaan tapauskohtaisesti käytettävissä olevien tietojen ja vallitsevien olosuhteiden mukaisesti kokonaisriskiä arvioiden. Asetuksen 15 artiklan mukaan lupaharkinnassa on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat, ja näin ollen yksittäistä vientilupahakemusta käsiteltäessä Suomessa tarkastellaan aina kokonaisuutta, jonka keskeisiä osia ovat viejä, tuote, loppukäyttäjä, loppukäyttö ja kohdemaa mukaan lukien ajankohtainen tilanne kohdemaassa ja ihmisoikeuskysymykset. Vientilupaharkinnassa huomioitaviin tekijöihin sisältyvät muun muassa Suomea koskevat kansainväliset sopimukset, sitoumukset ja velvoitteet, mukaan lukien pakotteet ja kansainvälisiin vientivalvontajärjestelyihin liittyvät velvoitteet; Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkökohdat, joiden puitteissa huomioidaan myös puolustustarvikevientiä koskevat EU:n yhteisen kannan (2008/944/YUTP) 12 artiklan mukaiset perusteet, sekä Suomen kansallinen turvallisuus ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitäminen; aiottuun loppukäyttöön liittyvät näkökulmat sekä mahdollinen riski tuotteen päätymisestä muuhun käyttöön; ja ulkomailta peräisin olevan valvonnanalaisten tuotteiden saannin esteettömyyden varmistaminen.

Ulkoministeriön mukaan vientilupaharkintaa varten luvan hakija toimittaa ulkoministeriölle hakemuksen, jossa yksilöidään mm. määrämaa, vietävät tuotteet ja niiden loppukäyttö. Jokaisen yksittäislupaa koskevan hakemuksen yhteydessä ministeriö velvoittaa luvanhakijan antamaan

nk. loppukäyttäjätodistuksen (’End User Statement’). Siinä loppukäyttäjä vakuuttaa, että tuotteet jäävät ilmoitettuun loppukäyttötarkoitukseen määrämaassa.

Ulkoministeriö myöntää n. 800–1000 kaksikäyttötuotteiden vientilupaa vuosittain. Näistä noin kymmenen prosenttia käsitellään ministeriön neuvoa-antavassa vientivalvontatyöryhmässä, jonka jäseniä ovat kauppapoliittisen osaston vientivalvontayksikkö, poliittisen osaston asevalvonta- ja ihmisoikeusyksiköt, oikeuspalvelu sekä alueosastojen edustajat. Kaksikäyttötuotteiden osalta vientivalvontayksikkö esittelee vientiluvan ja pyytää siihen kaikkien asianomaisten toimijoiden näkemystä, jotta harkinnassa huomioidaan sekä EU-asetuksen että kansallisen lainsäädännön vaatimukset ja Suomen kansainväliset velvoitteet.

Yhteisen kannan sitovuutta tarkasteltaessa ulkoministeriön mukaan on huomioitava, että valvottujen kaksikäyttötuotteiden osalta yhteisen kannan 6 artiklan mukaisesti 2 artiklassa vahvistettuja perusteita on sovellettava, jos on vakavaa aihetta olettaa, että tällaisten tuotteiden ja teknologian loppukäyttäjänä ovat asianomaisen maan asevoimat, kansalliset turvallisuusjoukot tai vastaavat yksiköt, tämän kuitenkaan rajoittamatta asetuksen (EU) 2021/821 soveltamista. Yhteisen kannan kriteerit otetaan kuitenkin huomioon kaikissa kaksikäyttötuotteiden lupa-asioissa, myös siviilitahoihin kohdistuvissa vienneissä. Tämä on johtanut käytäntöön, jonka mukaan vientivalvontatyöryhmän käsittelyyn tai alueosaston arvioille viedään pääsääntöisesti kaikki kaksikäyttötuotteiden uudet vientilupahakemukset, joissa loppukäyttäjänä on asevoimat, kansalliset turvallisuusjoukot tai vastaavat yksiköt. Näille tahoille jo työryhmässä hyväksyttyihin vienteihin liittyvät hakemukset esim. ohjelmapäivitykset on ratkaistu ilman uutta käsittelyä. On mahdollista, että näitä käytäntöjä tarkastellaan tulevaisuudessa, jos valvottujen kaksikäyttötuotteiden käyttö sotilaskäytössä laajentuisi huomattavasti.

Ulkoministeriö mukaan kaksikäyttötuotteiden luvat eivät ole kaikilta osin julkisia, mikä myös nostettiin esille kantelussa. Myönnetyistä luvista ja lopullisista kielteisistä päätöksistä annetaan lähtökohtaisesti seuraavat tiedot: viejä, lupatunnus (tai asian tunnus, jos kyseessä on kielteinen päätös), tuotteen kuvaus hakemukselta, määrämaa, tuotteen vientivalvontaluokitus, luvan myönnön tai kielteisen päätöksen päivämäärä. Ministeriö ei lähtökohtaisesti anna tietoja vastaanottajasta, loppukäyttäjästä, tuotteiden määristä tai hinnasta/arvosta, viennin luonteesta (ts. onko kyseessä lopullinen vai esittelyvienti) tai hakemuksen liitteistä, joita ovat loppukäyttäjätodistus, kaupalliset asiakirjat ja tekniset tuotetiedot. Tämä johtuu ministeriön näkemyksen mukaan siitä, että tiedoissa on yksityisiä liikesalaisuuksia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaisesti.

Ulkoministeriö tuo esiin lupien julkisuuteen liittyen, että kaksikäyttötuotteita ei voida verrata puolustustarvikkeisiin ja näiden vientiä koskeviin käytäntöihin, koska pääsääntöisesti kyseessä on siviilituotteiden vienti siviilitahoille, mikä on tavanomaista liiketoimintaa yrityssalaisuuksineen.

Kansainvälisessä vertailussa Suomen viranomaisten antamat tiedot ovat kuitenkin poikkeuksellisen laajat. Useiden maiden, myös EU-kumppaneiden, käytänteet ovat huomattavasti rajoitetummat. Jossain maissa tietoja ei anneta ollenkaan. Vientiarvojen tai loppukäyttäjätietojen luovutus antaisi muissa EU- tai kolmansissa maissa toimiville yrityksille tiedot niiden kanssa kilpailevien suomalaisyritysten kauppakumppaneista ja vientimarkkinoista, mistä syystä niiden julkiseksi tulon katsotaan aiheuttavan yrityksille konkreettista taloudellista vahinkoa.

Ulkoministeriö mukaan Suomi on sitoutunut joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi koskevan yleissopimuksen (joukkotuhontayleissopimus, SopS 5/1960) 1 artiklan mukaisesti joukkotuhonnan ehkäisemiseen ja rankaisemiseen. Yleissopimuksessa ei yksilöidä, mitä valtioiden tulisi tämän velvoitteen täyttämiseksi tehdä. Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) on joukkotuhontayleissopimusta koskevassa oikeuskäytännössään todennut, että valtioiden on käytettävä kaikkia kohtuullisesti saatavilla olevia keinoja joukkotuhonnan estämiseksi niin pitkälle kuin mahdollista ja että velvoite koskee toimintaa, ei lopputulosta. Se, mitä toimia voidaan pitää kohtuullisina, vaihtelee tilanteen mukaan. Silloin kun joukkotuhonnan epäillään tapahtuvan toisessa valtiossa, toimia voidaan edellyttää etenkin sellaisilta valtioilta, joilla on tosiasiallista vaikutusvaltaa kyseiseen valtioon. Joukkotuhonnan kielto on luonteeltaan pakottavaa kansainvälistä oikeutta (jus cogens). Koska se on myös niin sanottu erga omnes -velvoite, mikä tahansa joukkotuhontayleissopimuksen sopimuspuolista voi haastaa minkä tahansa yleissopimuksen loukkauksista epäillyn sopimuspuolivaltion tuomioistuimeen, ja tällä hetkellä tällä hetkellä vireillä useita asioita joukkotuhontayleissopimukseen liittyen.

Siltä osin kuin kantelussa nostetaan esille ICJ:n 26.1.2024 antama väliaikaisten turvaamistoimien määräys Etelä-Afrikan joukkotuhontakanteessa Israelia vastaan, ulkoministeriö tuo esiin asiassa olevan kysymys siitä, että Etelä-Afrikan mukaan Israel on loukannut joukkotuhontayleissopimuksesta johtuvia velvoitteitaan Gazassa. Tuomioistuin määräsi Israelin ehkäisemään joukkotuhontayleissopimuksessa kielletyt teot Gazassa ja varmistamaan, etteivät myöskään sen asevoimat syyllisty näihin tekoihin, sekä ehkäisemään ja rankaisemaan joukkotuhontaan yllyttämisen sekä turvaamaan peruspalvelut ja humanitaarisen avun pääsy Gazaan. Se antoi 28.3.2024 toisen määräyksen uudistaen aiemman määräyksensä ja velvoittaen Israelin yhteistyöhön YK:n kanssa humanitaarisen avun perillepääsemiseksi. Se antoi vielä 24.5.2024 kolmannen määräyksen, jossa se lisäksi velvoitti Israelin lopettamaan välittömästi sotilaallisen hyökkäyksensä ja Rafahissa kaikki muut toimet, jotka voivat johtaa palestiinalaisten elinolosuhteisiin, joissa alueen palestiinalaisten tuhoutuminen ihmisryhmänä kokonaan tai osittain on mahdollista. ICJ:n turvaamistoimimääräykset sitovat riidan osapuolia eli tässä Israelia ja Etelä-Afrikkaa, ja niiden noudattaminen on kyseisten valtioiden kansainvälisoikeudellinen velvoite. ICJ myös muistutti ensimmäisessä turvaamistoimien määräyksessä myös joukkotuhontayleissopimuksen 1 artiklan velvoitteesta, johon sopijapuolet ovat sitoutuneet.

Ulkoministeriön mukaan ICJ:n turvaamistoimimääräyksistä ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöksiä sen suhteen, miten pääasia aikanaan ratkaistaan. Sen käsityksen mukaan tuomioistuin ei vielä ole arvioinut Etelä-Afrikan tosiseikkoja koskevien väitteiden vahvuutta tai antanut niistä näkemyksiä. Väliaikaisten turvaamistoimien määräystä ei siten esimerkiksi voida pitää osoituksena siitä, että ICJ olisi jo katsonut Israelin suorittaneen joukkotuhontaa. ICJ katsoi ensimmäisessä määräyksessä sen sijaan, että "edellä mainitut tosiasiat ja olosuhteet ovat riittävät osoittamaan, että ainakin osa Etelä-Afrikan vaatimista oikeuksista, joille se hakee suojaa, ovat uskottavia". Määräyksessä on niin ikään todettu olevan uskottavaa, että Gazassa tapahtuu yleissopimuksessa kiellettyjä tekoja, ja että on olemassa todellinen ja välitön vaara, että yleissopimuksessa turvattuja oikeuksia loukataan peruuttamattomalla tavalla.

Edelleen ulkoministeriö kertoo, että ICJ antoi 19.7.2024 YK:n yleiskokouksen pyynnöstä neuvovan lausunnon oikeudellisista seurauksista Israelin toimista miehitetyllä palestiinalaisalueella. Lausunnossaan se totesi Israelin jatkuvan läsnäolon vuodesta 1967 miehitetyllä palestiinalaisalueella laittomaksi, velvoitti Israelin lopettamaan läsnäolonsa alueella mahdollisimman nopeasti ja lausui lisäksi kolmansien valtioiden velvoitteista Israelin oikeudenloukkauksiin nähden. ICJ mm. muistutti, että valtioilla on IV Geneven sopimuksen perusteella velvollisuus varmistaa, että Israel noudattaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Valtioilla on vuoden 1949 Geneven sopimusten (SopS 8/1955) yhteisen 1 artiklan mukainen velvollisuus itse noudattaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja varmistaa sen noudattaminen. Tämän on katsottu koskevan humanitaarisen oikeuden noudattamista meneillään olevissa aseellisissa selkkauksissa etenkin silloin, kun on olemassa tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa ainakin yhteen sen osapuolista. Ulkoministeriön mukaan ICJ lausui lisäksi, että kolmansilla valtioilla on velvollisuus olla antamatta apua Israelin valtion jatkuvan läsnäolon aiheuttaman tilanteen ylläpitämisessä. Lisäksi todettiin, että YK:n ja erityisesti lausuntoa pyytäneen yleiskokouksen sekä turvallisuusneuvoston tulisi harkita toimia, joilla Israelin laiton läsnäolo palestiinalaisalueella saadaan päättymään mahdollisimman nopeasti.

Ulkoministeriö kertoo vielä, että YK:n yleiskokous täsmensi 18.9.2024 (päätöslauselma A/RES/ES-10/24) toimenpiteitä neuvovan lausunnon täytäntöön panemiseksi. Suomi äänesti päätöslauselman puolesta. Päätöslauselman kappaleessa 5 a ja b on mm. määräyksiä pidättäytymisestä sellaisista kauppa- ja investointisuhteista, joilla avustettaisiin Israelin laittoman läsnäolon jatkumista palestiinalaisalueella sekä pidättäytymisestä aseiden, ampumatarvikkeiden ja niihin liittyvien varusteiden viemisestä Israeliin silloin, kun on perusteltua syytä epäillä, että niitä saatettaisiin käyttää palestiinalaisalueilla. Toimenpiteet on kirjattu tavoitteelliseen muotoon ”taking steps to prevent”. Kansainvälisessä yhteisössä on keskusteltu päätöslauselman täytäntöönpanon yksityiskohdista. Suomi on esimerkiksi yhdeksän EU-maan joukossa pyytänyt Euroopan komissiota laatimaan selvityksen siitä, mitä toimenpiteitä neuvovan lausunnon noudattaminen EU:lta ja jäsenmailta käytännössä tarkoittaa.

Ulkoministeriön mukaan Suomi tukee kansainvälisten lainkäyttöelinten riippumattomuutta ja on johdonmukaisesti ilmaissut tukeaan niille. Suomi tunnustaa ICJ:n merkityksen riitojen rauhanomaisessa ratkaisemisessa ja kansainvälisen oikeuden tulkinnan selventämisessä ja kehittämisessä, mutta voi resurssisyistä osallistua prosesseihin harvoin. Suomi seuraa kansainvälisten tuomioistuinten oikeuskäytäntöä ja pitää tärkeänä, että niiden antamia päätöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Ulkoministeriön mukaan ICJ:n 19.7.2024 antama neuvova lausunto sisältää kolmansia valtioita koskevia velvoitteita, jotka on otettava huomioon vientilupaharkinnoissa. Joukkotuhonnan riskin arvioiminen sisältyy kiinteästi kansainvälisiin velvoitteisiin, jotka huomioidaan ulko- ja turvallisuuspoliittista arviota tehtäessä. Ulkoministeriö toteaa, että YK:n yleiskokous pyysi 19.12.2024 (päätöslauselma 79/232) ICJ:lta uutta neuvovaa lausuntoa Israelin oikeudellisista velvoitteista liittyen erityisesti YK:n, muiden kansainvälisten järjestöjen ja kolmansien valtioiden läsnäoloon ja toimintaan palestiinalaisalueella ja palestiinalaisten hyväksi. Suomi äänesti päätöslauselman ja siten neuvovan lausunnon pyytämisen puolesta.

Ulkoministeriö selvittää kaksikäyttötuotteiden Israeliin vientiä koskevista myönnetyistä luvista, että Suomen vienti Israeliin on voimakkaasti painottunut televerkkojen vientiin siviiliteleliikennettä varten. Ne ovat kattaneet mm. viestinnän suojaukseen käytettäviä tuotteita, teollisuuslasereita, jäähdytyslaitteita ja tehoelektroniikkaa. Israelia koskevien kaksikäyttötuotteiden lupaharkinnassa on käytetty erityistä huolellisuutta 7.10.2023 jälkeen ja olemassa olevia lupia tarkasteltu vientivalvontayksikössä. Vientilupapäätöksistä on käyty dialogia ulkoministeriön osastojen kesken tarvittaessa. Vientivalvontalain ja -asetuksen vaatimusten mukaisesti lupaharkinnassa on huomioitu mm. se, onko olemassa selkeä vaara, että vietäviä kaksikäyttötuotteita saatetaan käyttää kansalliseen sortotoimintaan, johon lukeutuu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa määriteltyjen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien törkeät loukkaukset.

Ulkoministeriö toimii vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettuna ja kansallisen lain mukaisena toimivaltaisena lupaviranomaisena ja Tulli valvontaviranomaisena (500/2024, 4 §). Tulli valvovana viranomaisena vastaa maasta vietävien tavaroiden tullivalvonnasta ja siten vientien lainmukaisuuden varmistamisesta. Mikäli ministeriön tietoon tulisi, esimerkiksi valvovan viranomaisen toimesta, että viejä ei noudattaisi lupaan asetettuja ehtoja, viejää pyydettäisiin toimittamaan asiasta lisätietoja. Tiedot voisivat vaikuttaa harkintaan siitä, onko kyseiselle viejälle edellytyksiä myöntää lupia jatkossa tai tuleeko olemassa oleva lupa perua. Tällaisia tilanteita ei ole tullut ulkoministeriön tietoon koskien vientejä Israeliin 2023–2025.

Siltä osin kuin kanteluissa on esitetty, että Suomi ei ole ryhtynyt konkreettisiin diplomaattisiin tai kauppapoliittisiin toimiin tilanteen lopettamiseksi, ulkoministeriön mukaan Suomi on muun muassa toistuvasti vedonnut kaikkiin konfliktin osapuoliin, että niiden tulee toimia kansainvälisen oikeuden, erityisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. Suomi on myös toistuvasti vedonnut Israeliin, jotta se noudattaisi kansainvälisoikeudellisia velvoitteitaan, mukaan

lukien ICJ:n väliaikaisia turvaamistoimien määräyksiä. Tilanteesta on käyty dialogia myös alueen muiden maiden kanssa mm. ulkoministerin Lähi-idän matkalla sekä tapaamisissa alueen maiden poliittisten johtajien kanssa kansainvälisten kokousten yhteydessä. EU on antanut Gazan tilanteesta lukuisia kaikkien jäsenmaiden yhteisiä lausuntoja 7.10.2023 jälkeen. Tämän lisäksi Suomi on ollut mukana useissa eri maaryhmien yhteislausunnoissa Gazan tilanteeseen sekä Israelin toimintaan liittyen.

Kauppapoliittisten toimien osalta ulkoministeriön mukaan Suomella ei ole kansallista lainsäädäntöä, jonka perusteella Suomi voisi asettaa kansallisia pakotteita. Pakotteista säädetään EU:ssa neuvoston päätöksillä ja asetuksilla, ja EU:n toimivalta pakotepolitiikassa perustuu Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen. Suomi osana EU:ta on maailmanlaajuisen ihmisoikeuspakotejärjestelmän (rajoittavista toimenpiteistä vakavien ihmisoikeusloukkausten ja -rikkomusten torjumiseksi annettu neuvoston päätös (YUTP) 2020/1999 ja neuvoston asetus (EU) 2020/1998) puitteissa asettanut pakotteita Länsirannalla ja Itä-Jerusalemissa väkivaltaan syyllistyneille sekä avun toimittamisen Gazaan estäneille henkilöille ja tahoille. Pakotelistattuihin sovelletaan varojen jäädyttämistä. Lisäksi luonnollisia henkilöitä koskee matkustuskielto EU:hun.

RATKAISU

Keskeiset oikeusohjeet

Suomen perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Suomi on Euroopan unionin jäsen.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan 16 artiklan mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 alakohdan b) mukaan jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan.

Sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä tehdyn Euroopan unionin neuvoston yhteisen kannan (2008/944/YUTP, jota on muokattu neuvoston päätöksellä (YUTP) 2019/1560 ja neuvoston päätöksellä (YUTP)

2025/779), 2 artiklan mukaan arvioituaan vastaanottajamaan suhtautumisen kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa vahvistettuihin keskeisiin periaatteisiin jäsenvaltioiden on:

a) evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita saatetaan käyttää kansalliseen sortotoimintaan, törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin tai lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin tai tällaisten toimien helpottamiseen;

b) noudatettava erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta myöntäessään, tapauskohtaisesti ja ottaen huomioon sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden ominaisuudet, maastavientilupia maihin, joissa Yhdistyneiden Kansakuntien, Euroopan unionin tai Euroopan neuvoston toimivaltaiset elimet ovat todenneet vakavia ihmisoikeusloukkauksia.

Edelleen saman yhteisen kannan 2 artiklan mukaan arvioituaan vastaanottajamaan suhtautumisen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden asiakirjoissa vahvistettuihin keskeisiin periaatteisiin ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen tason jäsenvaltioiden on:

c) evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita saatetaan käyttää kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin tai niiden helpottamiseen, myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden nojalla suojeltuihin ryhmiin, kuten naisiin ja lapsiin, kohdistuvien loukkauksien osalta.

Jäsenvaltioiden on evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että ilmoitettu vastaanottaja käyttäisi vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita hyökkäykselliseen toimintaan toista maata vastaan tai tehostaakseen voimatoimin aluevaatimusta. Näitä vaaroja harkitessaan jäsenvaltioiden on otettava huomioon muun muassa seuraavaa:

a) vastaanottavan ja toisen maan välinen aseellinen konflikti tai sellaisen todennäköisyys;

b) aluevaatimus, jonka vastaanottajamaa on aikaisemmin yrittänyt tai uhannut toteuttaa voimatoimin;

c) todennäköisyys, että sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita käytettäisiin muuta kuin vastaanottajamaan oikeutettua kansallista turvallisuutta ja puolustusta varten tai vastaanottajamaan käyttäessä luonnollista oikeuttaan puolustautua kansainvälisen oikeuden mukaisesti, sellaisena kuin se on vahvistettu Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklassa;

d) alueellista vakautta ei saa horjuttaa merkittävällä tavalla.

Yhteisen kannan 2 artiklan mukaan lupaharkinnassa on otettava huomioon muun muassa seuraavat ostajamaata koskevat tiedot:

a) terrorismin ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden tukeminen tai edistäminen;

b) kansainvälisten sitoumusten täyttäminen, erityisesti voimatoimista pidättäytymisen osalta, ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen;

Yhteisen kannan 3 artiklan mukaan tämä yhteinen kanta ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen soveltaa tiukempaa kansallista politiikkaa.

Yhteisen kannan 6 artiklan mukaan tämän yhteisen kannan 2 artiklassa vahvistettuja perusteita ja tämän yhteisen kannan 4 artiklassa säädettyä neuvottelumenettelyä on sovellettava myös jäsenvaltioihin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/821 liitteessä I mainittujen kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian osalta, jos on vakavaa aihetta olettaa, että tällaisten tuotteiden ja teknologian loppukäyttäjänä ovat asianomaisen maan asevoimat, kansalliset turvallisuusjoukot tai vastaavat yksiköt, tämän kuitenkaan rajoittamatta asetuksen (EU) 2021/821 soveltamista. Tähän yhteiseen kantaan sisältyvien viittausten sotilasteknologiaan tai puolustustarvikkeisiin katsotaan tarkoittavan myös tällaisia tuotteita ja tällaista teknologiaa.

Yhteisen kannan 10 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat soveltuvin osin ottaa huomioon myös ehdotettujen vientitoimitusten merkityksen taloudellisten, sosiaalisten, kaupallisten ja teollisten etujensa kannalta, mutta nämä tekijät eivät saa vaikuttaa edellä mainittujen perusteiden soveltamiseen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/821 kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta (vientivalvonta-asetus) 15 artiklan mukaan päättäessään, myönnetäänkö lupa tai kielletäänkö kauttakulku tämän asetuksen nojalla, jäsenvaltioiden on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat, mukaan lukien:

a) unionin ja jäsenvaltioiden kansainväliset velvoitteet ja sitoumukset, etenkin ne velvoitteet ja sitoumukset, jotka kukin niistä on hyväksynyt asiaankuuluvien kansainvälisten asesulkujärjestelmien ja vientivalvontajärjestelyjen osapuolena tai ratifioimalla asiaa koskevia kansainvälisiä sopimuksia;

b) unionin ja jäsenvaltioiden sellaisiin pakotteisiin perustuvat velvoitteet, joita on määrätty neuvoston päätöksellä tai yhteisellä kannalla taikka Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) päätöksellä tai Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston sitovalla päätöslauselmalla;

c) kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat, mukaan lukien yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP esitetyt näkökohdat;

d) aiottuun loppukäyttöön ja sen kiertämisvaaraan liittyvät näkökohdat.1 kohdan c alakohdassa edellytetään ottamaan huomioon kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat, mukaan lukien yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP esitetyt näkökohdat.

Asetuksen johdanto-osan 2 kohdan mukaan asetuksella pyritään varmistamaan, että kaksikäyttötuotteiden alalla unioni ja sen jäsenvaltiot ottavat täysin huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat. Asian kannalta merkityksellisiä näkökohtia ovat kansainväliset velvoitteet ja sitoumukset, asiaankuuluviin pakotteisiin perustuvat velvoitteet, kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat, mukaan lukien neuvoston yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP esitetyt näkökohdat, kuten ihmisoikeudet, sekä aiottuun loppukäyttöön ja sen kiertämisvaaraan liittyvät näkökohdat. Unioni osoittaa tällä asetuksella olevansa sitoutunut pitämään voimassa kaksikäyttötuotteita koskevat tiukat oikeudelliset vaatimukset sekä vahvistamaan asiaankuuluvien tietojen vaihtoa ja lisäämään avoimuutta. Verkkovalvontatuotteiden osalta jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten olisi otettava erityisesti huomioon riski siitä, että niitä käytetään kansallisiin tukahduttamistoimiin tai ihmisoikeuksia koskevan oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin.

YK:n kansainvälisen asekauppasopimuksen (32/2014) 6 artiklan mukaan:
1. Osapuoli ei myönnä lupaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos siirto rikkoisi osapuolen velvoitteita, jotka perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan VII luvun mukaisesti toimivan Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston hyväksymiin toimenpiteisiin, erityisesti aseidenvientikieltoihin.
2. Osapuoli ei myönnä lupaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos siirto rikkoisi osapuolen kansainvälisiä velvoitteita, jotka perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin, joissa se on osapuolena, erityisesti tavanomaisten aseiden siirtoon tai laittomaan kauppaan liittyviä velvoitteita.
3. Osapuoli ei myönnä lupaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos sillä on luvasta päättämisen ajankohtana tietoa, jonka mukaan kyseisiä aseita tai tarvikkeita voitaisiin käyttää joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan, vuoden 1949 Geneven sopimusten törkeään rikkomiseen, suojeltuihin siviilikohteisiin tai suojeltuihin siviileihin kohdistuviin hyökkäyksiin tai muihin sotarikoksiin, jotka määritellään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa kyseinen osapuoli on osapuolena.

Asekauppasopimuksen 7 artiklan mukaan:
1. Jollei vientiä kielletä 6 artiklan mukaisesti, viejänä oleva sopimuksen osapuoli arvioi ennen vientiluvan myöntämistä 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluville tavanomaisille aseille tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluville tarvikkeille, lainkäyttövaltansa ja kansallisen valvontajärjestelmänsä mukaisesti, puolueettomasti ja syrjimättömästi sekä ottaen huomioon asianmukaiset tekijät, myös tuojavaltion 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti antaman tiedon, sitä mahdollisuutta, että kyseisillä tavanomaisilla aseilla tai tarvikkeilla

a) vahvistettaisiin tai heikennettäisiin rauhaa ja turvallisuutta;

b) saatettaisiin

i) loukata vakavasti kansainvälistä humanitaarista oikeutta tai helpottaa tällaista loukkaamista;

ii) loukata vakavasti ihmisoikeuksia koskevaa kansainvälistä oikeutta tai helpottaa tällaista loukkaamista;

iii) syyllistyä tekoon tai helpottaa tekoa, joka on rikos sellaisten terrorismia koskevien kansainvälisten sopimusten tai pöytäkirjojen mukaan, joissa viejävaltio on osapuolena; tai

iv) syyllistyä tekoon tai helpottaa tekoa, joka on rikos sellaisten kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta koskevien kansainvälisten sopimusten tai pöytäkirjojen mukaan, joissa viejävaltio on osapuolena.

2. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli harkitsee myös, voitaisiinko 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen riskien vähentämiseksi toteuttaa joitakin toimia, kuten luottamusta lisääviä toimia tai viejä- ja tuojavaltioiden yhdessä kehittämiä ja sopimia ohjelmia.

3. Jos viejänä oleva sopimuksen osapuoli päättää asiaa arvioituaan ja käytettävissä olevia riskiä vähentäviä toimia harkittuaan, että on olemassa jonkin 1 kohdassa tarkoitetun kielteisen seurauksen huomattava riski, se ei saa myöntää vientilupaa.

4. Asiaa arvioidessaan viejänä oleva sopimuksen osapuoli ottaa huomioon sen riskin, että 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tarvikkeita saatetaan käyttää törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai tällaisen väkivallan helpottamiseen.

5. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli toteuttaa toimet, joilla se varmistaa, että kaikki 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden vientiluvat ovat yksityiskohtaisia ja että ne annetaan ennen vientiä.

6. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli saattaa pyydettäessä asianmukaiset tiedot kyseisestä luvasta tuojana olevan sopimuksen osapuolen sekä kauttakuljetus- tai uudelleenlastausvaltioina olevien osapuolten saataville kansallisten säädöstensä, käytäntöjensä ja toimintaperiaatteidensa mukaisesti.

7. Viejänä oleva sopimuksen osapuolta, joka saa luvan myöntämisen jälkeen uutta asiaan liittyvää tietoa, kehotetaan arvioimaan lupa uudelleen neuvoteltuaan tarvittaessa tuojavaltion kanssa.

Joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi solmitun yleissopimuksen (SopS 5/1960) 6 artiklan mukaan joukkotuhonnalla tarkoitetaan jokaista seuraavaa tekoa, joka tähtää jonkin kansallisen, etnillisen, rodullisen tai uskonnollisen ryhmän hävittämiseen tässä sen ominaisuudessa joko kokonaan tai osittain:

a) ryhmän jäsenten tappamista;

b) vaikean ruumiillisen tai henkisen vamman aiheuttamista ryhmän jäsenille;

c) ryhmän elinehtojen tahallista huonontamista tarkoituksella aikaansaada sen fyysillinen hävittäminen joko kokonaan tai osittain;
d) toimenpiteiden toteuttamista, joiden tarkoituksena on syntyväisyyden ehkäiseminen ryhmän piirissä;
e) lasten pakollista siirtämistä ryhmästä toiseen.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) 5 §:n mukaan puolustustarvikkeen saa viedä Suomesta Euroopan talousalueen ulkopuolelle vain vientiin myönnetyllä luvalla.

Lain 9 §:n mukaan lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta. Luvan myöntäminen ja julkaiseminen perustuvat kokonaisharkintaan, jossa on otettava huomioon sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytty Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta (2008/944/YUTP).

Lain 17 §:n mukaan lupa voidaan peruuttaa, jos:
1) lupaehtoja on olennaisesti rikottu;
2) lupaa haettaessa on tahallaan annettu harhaanjohtavia tietoja;
3) luvan myöntämisen yleiset edellytykset tai olosuhteet, joiden perusteella lupa on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet;
4) luvan peruuttamiseen harkitaan olevan muu näihin rinnastettava painava syy.

Puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lupaharkinnan yleisistä edellytyksistä annetun asetuksen (70/2020) 1 §:n mukaan käsiteltäessä hakemusta, joka koskee puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) 2 luvussa tarkoitettua lupaa puolustustarvikkeiden vientiin tai siirtoon Suomesta, välitykseen Suomessa tai kuljettamiseen Suomen kautta, ei tehdä ulko- ja turvallisuuspoliittista harkintaa, jos kyse on seuraavista valtioista:
1) Euroopan unionin jäsenvaltio;
2) Euroopan talousalueeseen kuuluva valtio; taikka
3) Australia, Japani, Kanada, Sveitsi, Uusi-Seelanti, Yhdistynyt kuningaskunta tai Yhdysvallat.

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (500/2024) 1 §:n mukaan siinä säädetään kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/821, jäljempänä vientivalvonta-asetus, täydentävistä velvollisuuksista, toimivaltuuksista ja menettelyistä. Saman lain 4 §:n mukaan ulkoministeriö toimii vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettuna ja tämän lain mukaisena toimivaltaisena viranomaisena.

Arviointi

Oikeuskanslerin tehtävänä on Suomen perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuutta. Oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeuskanslerin valvonta vientilupa-asioissa luonteeltaan on oikeudellista. Laillisuusvalvonnan keinoin ei siten lähtökohtaisesti ole mahdollista puuttua ulko- ja turvallisuuspoliittiseen harkintaan, ellei harkintavaltaa ole käytetty selvästi väärin. (Ks. myös OKV/175/1/2018.)

Oikeuskansleri on aiemmin (10.4.2025, asia OKV/2180/10/2024) antanut ratkaisun, jossa on arvioitu valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön ja puolustusministeriön menettelyä puolustustarvikkeiden viennissä Israeliin ja tuonnissa sieltä. Siinä oikeuskansleri on katsonut, että asiassa ei ilmennyt perusteltua epäilyä lainvastaisesta tai virkavelvollisuuden vastaisesta menettelystä.

Koska Israelin ja palestiinalaisalueen tilanne muuttuu nopeasti, asiaa on perusteltua arvioida uudelleen nyt käsiteltävien kanteluiden osalta.

Tässä päätöksessä arvioidaan vain puolustusministeriön ja ulkoministeriön menettelyä. Käsittelyratkaisusta todetun perusteella arviointi kohdistuu puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden vientiin Israeliin.

Aseiden ja kaksikäyttötuotteiden lupa-arvioinnissa voidaan voimassa olevan kotimaisen lainsäädännön, EU-lainsäädännön ja kansainvälisen sääntelyn kehikossa tunnistaa kaksi vaihetta. Ensinnäkin on arvioitava kohdemaan olosuhteita ja sitä, täyttääkö kohdemaa yleisellä tasolla vientimaalle asetettavat ehdot. Toiseksi on arvioitava tapauskohtaisesti sitä, täyttyvätkö juuri kyseisen tuotteen osalta ehdot, joita sääntely kohdemaan olosuhteissa asettaa.

Esimerkiksi YK:n asekauppasopimuksen 6 ja 7 artiklat edellyttävät riskiarviointia, johon sisältyy yleisarvio vastaanottajamaan suhtautumisesta ihmisoikeuksiin ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden periaatteisiin sekä kohdennetun analyysin, jossa otetaan huomioon viedyn materiaalin erityisluonne, vastaanottaja ja loppukäyttäjä sekä materiaalin ennakoitu käyttö.

Vastaavasti Euroopan unionin neuvoston yhteisen kannan (2008/944/YUTP), johon myös puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:ssä viitataan, 2 artiklan mukaan vientivaltion on arvioitava ostajamaata ottaen huomioon kansainvälisten sitoumusten täyttäminen, erityisesti voimatoimista pidättäytymisen osalta, ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattami-

nen. Lisäksi on arvioitava sitä, saatetaanko vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita käyttää kansalliseen sortotoimintaan ja noudatettava erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta myöntäessään, tapauskohtaisesti ja ottaen huomioon sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden ominaisuudet. Tässäkin sääntelyssä on siten arvioitava sekä vientimaan olosuhteita yleisellä tasolla että niitä riskejä, joita juuri kyseisten tuotteiden viennistä aiheutuu.

Yhteinen kanta (2008/944/YUTP) soveltuu paitsi aseiden vientiin myös kaksikäyttötuotteiden vientilupien harkintaan.

Yhteisen kannan sitovuutta tarkasteltaessa ulkoministeriön mukaan valvottujen kaksikäyttötuotteiden osalta yhteisen kannan 6 artiklan mukaisesti 2 artiklassa vahvistettuja perusteita on sovellettava, jos on vakavaa aihetta olettaa, että tällaisten tuotteiden ja teknologian loppukäyttäjänä ovat asianomaisen maan asevoimat, kansalliset turvallisuusjoukot tai vastaavat yksiköt, tämän kuitenkaan rajoittamatta asetuksen (EU) 2021/821 soveltamista. Yhteisen kannan kriteerit otetaan ulkoministeriön mukaan huomioon kaikissa kaksikäyttötuotteiden lupa-asioissa, myös siviilitahoihin kohdistuvissa vienneissä. Tämä on johtanut käytäntöön, jonka mukaan ulkoministeriön neuvoa-antavan vientivalvontatyöryhmän (VVTR) käsittelyyn tai alueosaston arvioille viedään pääsääntöisesti kaikki kaksikäyttötuotteiden uudet vientilupahakemukset, joissa loppukäyttäjänä on asevoimat, kansalliset turvallisuusjoukot tai vastaavat yksiköt.

Varsinkin niissä tapauksissa, joissa on perusteltua aihetta epäillä vastaanottajamaan rikkoneen kansainvälistä oikeutta ja kansainvälisen humanitäärisen oikeuden periaatteita, voisi mielestäni kuitenkin olla perusteltua harkita, olisiko tarpeen toimia niin, että myös muille tahoille kuin maan asevoimille, kansallisille turvallisuusjoukoille tai vastaaville yksiköille vietävien kaksikäyttötuotteiden lupavalvonnassa harkintaa tehtäisiin neuvoa-antavassa vientivalvontatyöryhmässä tai ainakin muilla tavoin äärimmäinen huolellisuus varmistaen. Viittaan tältä osin vientivalvonta-asetuksen 15 artiklaan, joka edellyttää kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa ottamaan huomioon yhteisen kannan yleisellä tasolla, eikä vain silloin, kun tuotteiden loppukäyttäjänä ovat vastaanottajamaan asevoimat tai vastaavat tahot. Vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdissa edellytetään ottamaan huomioon yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP esitetyt näkökohdat. Myös vientivalvonta-asetuksen johdanto-osan 2 kohdassa todetaan, että asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että kaksikäyttötuotteiden alalla unioni ja sen jäsenvaltiot ottavat täysin huomioon kansainväliset velvoitteet ja sitoumukset, asiaankuuluviin pakotteisiin perustuvat velvoitteet, kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat, mukaan lukien neuvoston yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP esitetyt näkökohdat, kuten ihmisoikeudet.

Sekä puolustus- että ulkominiteriön selvityksen perustella vaikuttaa siltä, että lupaharkinnassa on kiinnitetty huomiota Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin seikkoihin, mitä edellytetään puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:ssä. Selvityksistä saa käsityksen, että lupaharkinnassa on korostunut arvio lupaan liittyvistä ulko- ja turvallisuuspoliittisista seikoista. Sen sijaan

kansainvälisestä oikeudesta ja EU-oikeudesta johdettava velvollisuus arvioida kohdemaan tilannetta muun muassa siltä osin, noudattaako kohdemaa kansainvälistä ja humanitääristä oikeutta, vaikuttaa selvitysten perusteella saaneen jossain määrin pienemmän painoarvon.

Ulkoministeriön mukaan kaksikäyttötuotteiden viennin luvanvaraisuus rajoittaa perustuslain 18 §:ssä taattua elinkeinovapautta. Näin ollen sen käsityksen mukaan lupaharkinnan lähtökohtana on tullut pitää luvan myöntämistä, ellei epäämiselle ole lakiin perustuvaa estettä. Vaikka tällainen luvanvaraisuus rajoittaa perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta, tässä kokonaisuudessa tiettyjen tuotteiden viennin luvanvaraisuus perustuu kuitenkin lakiin, joka mahdollistaa kyseisen elinkeinon rajoittamisen monellakin tapaa. Tältä osin totean, että perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Saman säännöksen mukaan Suomi on Euroopan unionin jäsen. Oikeudellisen arvion lähtökohdat ovat siten mielestäni ulkoministeriön esittämää monimutkaisemmat, kun kysymys on paitsi perustuslaista myös EU-oikeudesta ja lisäksi kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista paljon laajemmin. Etusijalle ei voida yksiselitteisesti asettaa perustuslain 18 §:ssä taattua elinkeinovapautta, vaan huomioon on otettava perustuslaillinen kokonaisuus, kansainvälinen oikeus ja EU-oikeus mukaan luettuna.

Huomionarvoinen on myös yhteisen kannan 10 artikla, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat soveltuvin osin ottaa huomioon myös ehdotettujen vientitoimitusten merkityksen taloudellisten, sosiaalisten, kaupallisten ja teollisten etujensa kannalta, mutta nämä tekijät eivät saa vaikuttaa edellä mainittujen perusteiden soveltamiseen. Siten tällaiset edut, joilla on liityntä elinkeinovapauteen ja valtion taloudellisiin etuihin, eivät näyttäisi voivan saada etusijaa suhteessa niihin velvoitteisiin, joita yhteisessä kannassa asetetaan.

YK:n asekauppasopimuksen 6 artikla edellyttää yhtä lailla, että luvan myöntävä valtio arvioi, voidaanko aseita tai tarvikkeita käyttää joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan, vuoden 1949 Geneven sopimusten törkeään rikkomiseen, suojeltuihin siviilikohteisiin tai suojeltuihin siviileihin kohdistuviin hyökkäyksiin tai muihin sotarikoksiin, jotka määritellään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa kyseinen osapuoli on osapuolena. Sopimuksen 7 artikla edellyttää varovaisuutta luvan myöntämisessä silloin, kun vastaanottajamaassa on konfliktitilanne. Sääntelystä ei ole löydettävissä estettä sille, että valtio soveltaisi periaatteellista ja kattavaa pidättyvyyttä vienteihin sellaisiin maihin, joissa on aseellinen konflikti.

Kauppapoliittisten toimien osalta ulkoministeriö on tuonut esiin, että Suomella ei ole kansallista lainsäädäntöä, jonka perusteella Suomi voisi asettaa kansallisia pakotteita. Pakotteista säädetään EU:ssa neuvoston päätöksillä ja asetuksilla, ja EU:n toimivalta pakotepolitiikassa perustuu Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen. Viestilupien avulla voidaan toki toteuttaa pakotteita, mutta käsitykseni mukaan vientilupia

koskeva sääntelystä todettu mahdollistaa vientilupien tarkastelun myös unionin pakotepolitiikasta erillisenä. Voimassa olevan sääntelyn perusteella vientilupien tarkastelu ja myös niiden epäämistä koskeva toimivalta eivät siten typisty pakotepolitiikan toteuttamiseen. Tältä osin toteankin, ettei vientiluvan epääminen aina edellytä kansallisia tai EU-oikeudellisia pakotteita. Jäsenvaltion on arvioitava luvan myöntämisen edellytykset EU:n vientivalvonta-asetuksen nojalla.

Totean, että EU-oikeus jättää vientilupien harkinnassa liikkumavaraa jäsenvaltioille. Jäsenvaltioiden onkin jokaisen luvan osalta arvioitava, täyttyvätkö kaikki luvan myöntämisen edellytykset, mukaan lukien yhteisessä kannassa asetetut ehdot. Yhteisen kannan 3 artiklan mukaan yhteinen kanta ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen soveltaa tiukempaa kansallista politiikkaa sen alalla. Näin ollen Suomi voi EU-oikeuden mukaan nähdäkseni olla myöntämättä lupia, vaikka kulloinkin käsillä olevissa tilanteissa ase tai kaksikäyttötuote ei aivan ilmeisesti olisikaan ominaisuuksiltaan sellainen, jota tyypillisesti käytetään ihmisoikeusloukkauksiin.

Ministeriöiden velvollisuuksiin kuuluu YK:n asekauppasopimuksen mukaisesti noudattaa lupaharkinnassa varovaisuutta. Lupaharkinnassa on otettava huomioon se, onko ostajamaa täyttänyt kansainväliset sitoumukset, erityisesti voimatoimista pidättäytymisen osalta, ja noudattanut kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Velvollisuus itsenäiseen arvioon ministeriöillä on riippumatta siitä, miten YK, ICJ tai EU on arvioinut ostajamaan toimintaa. Tässä tapauksessa sanottu koskee Israelin toimintaa palestiinalaisalueella. Kuten ulkoministeriön selvityksestäkin ilmenee, Israelin osalta on vireillä useita myös kansainvälisoikeudellisia menettelyjä, joilla on muutoinkin merkitystä asian arvioinnin kannalta ja joihin Suomi osaltaan on viitannut ulkoministeriön selvityksen mukaan myös ulkopolitikassaan. Keskeneräisistä prosesseista huolimatta ministeriöiden tehtävä on arvioida luvan myöntämistä voimassa olevien oikeussääntöjen valossa.

Ministeriöt ovat toimittaneet minulle luettelot niistä tuotteista, joille ne ovat myöntäneet vientilupia. Havaintojeni mukaan lupaharkinnassa on ollut käytössä ulko- ja turvallisuuspoliittista selvitystä vientiin liittyen. Lupamenettely on koskenut monenlaisia tuotteita, ja luvanvaraisuusprosessiin tuotteet ovat ohjautuneet asianmukaista varovaisuutta noudattaen. Selvitykset vientilupien osalta ovat seikkaperäiset. Kaikkia lupia ei ole hyväksytty, ja luvan epäämisen perustana on ollut ulko- ja turvallisuuspoliittinen arvio. Lisäksi etenkin puolustusministeriön voi havaita noudattaneen laajaa julkisuutta kyseisissä asioissa. Ministeriöiden selvitysten perusteella minulle ei herää perusteltua epäilyä siitä, että Suomesta olisi viety aseita tai kaksikäyttötuotteita Israeliin kansainvälisen oikeuden tai EU-oikeuden vastaisesti. Kiinnitän kuitenkin ministeriöiden huomiota tarpeeseen ottaa erityisesti huomioon myös kansainvälinen oikeus, erityisesti kansainvälinen asekauppasopimus, sekä EU-sääntely, erityisesti Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Selvityksen perusteella päätöksiä valmisteltaessa on harkittu asekauppasopimuksen ja EU:n yhteisen kannan mukaisia seikkoja ja hankittu tarpeellinen selvitys. Selvitysten ja edellä toteamani perusteella katson, että asiassa ei ole ilmennyt perusteltua epäilyä lainvastaisesta tai virkavelvollisuuden vastaisesta menettelystä.

Kiinnitän kuitenkin yllä voimassa olevasta oikeudesta todetun perusteella puolustusministeriön ja ulkoministeriön huomiota niiden velvollisuuteen ottaa vientilupia myönnettäessä huomioon kansainvälisestä ja EU-oikeudesta johtuvat rajoitteet tuotteiden viennille sellaisissa tapauksissa, joissa on perusteltua aihetta epäillä, että kohdemaa on rikkonut tai rikkoo kansainvälisestä oikeudesta taikka kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta johtuvia velvollisuuksia.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri Janne Salminen

Esittelijäneuvos Susanna Lindroos-Hovinheimo